

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

МАРИНИ ЮРІЯ ЮРІЙОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові /у разі наявності/ здобувача)

на тему: **МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ:**

ПРИРОДА, ВИДИ ТА МОДЕЛІ»

(назва дисертації)

представлену на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Актуальність теми дисертації

Значимість теми «Медіація як засіб врегулювання конфліктів: природа, види та моделі» сьогодні є надзвичайно високою, оскільки суспільство шукає ефективніші та менш затратні способи розв'язання суперечок, ніж традиційне судочинство. Розуміння особливостей видів медіації (сімейна, трудова, адміністративна, цивільна, медіація у комерційних і корпоративних спорах, а також у сфері інтелектуальної власності) та її моделей (судова, позасудова, інтегрована та обов'язкова) дозволяє підібрати індивідуальний підхід до вибору найбільш ефективного шляху вирішення кожного конфлікту.

Необхідність дослідження інституту медіації як сучасного інструменту врегулювання конфліктів зумовлена трансформацією правової системи України, реформуванням правосуддя, зростанням навантаження на судові органи та потребою в адаптації національного законодавства до європейських стандартів. Актуальність розглянутих у даному дослідженні питань має спрямованість на вивчення того, яка саме модель найкраще спрацює в конкретних сучасних соціокультурних умовах України.

Інтеграція України до європейського простору вимагає уважного вивчення та відповідального впровадження правових норм та стандартів ЄС в правову культуру, в тому числі, щодо принципів вирішення спорів як у судовому, так і в позасудовому порядку. Дане дослідження спирається в аналізі інституту медіації на актуальний досвід низки провідних країн світу, що дозволяє більш широко розглянути існуючі міжнародні практики. Такий підхід безумовно є надзвичайно корисним для України в процесі реалізації її європейських і міжнародних прагнень, а проведення порівняльно-правового аналізу є підходящим способом запозичення для покращення існуючого правового регулювання інституту медіації.

Важливість теми дисертаційного дослідження підтверджується також тим, що вона виконана в межах науково-дослідної теми «Теоретичні та практичні питання застосування медіаційних процедур у різних сферах суспільного життя в Україні» (номер державної реєстрації: 0123U101412) юридичного факультету ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК».

Таким чином, представлене дисертаційне дослідження відзначається своєю актуальністю та практичною затребуваністю.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в наступному:

Спрямованість дисертаційного дослідження Марини Ю.Ю. підпорядкована чітко визначеній меті, конкретизованій у низці дослідницьких завдань. Логіка дослідження відображена у його структурі та розгортається через послідовне та методологічно вивірене здійснення огляду науково-теоретичних підходів до розуміння інституту медіації в Україні та світі, аналізу найбільш поширених моделей цього інституту.

Викладений матеріал комплексно розкриває проблематику дослідження. Дослідником чітко виокремлені об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження.

Об'єктом дослідження виступили суспільні відносини, що виникають у процесі врегулювання конфліктів із використанням медіації як альтернативного, позасудового способу вирішення спорів, у їх теоретико-правовому, інституційному та нормативному вимірах.

Серед заявленого ряду, беззаперечно, науково-значимих та практично-цінних досягнень дисертаційного дослідження маємо намір підкреслити особливу значимість наступних висновків. На наш погляд, заслуговує на підтримку ідея науково-теоретичної розробки та правового унормування концепту «цифрового медіатора» як нового типу посередника, який може функціонувати у формі AI-помічника або онлайн-платформи. Цікавим є авторським погляд на необхідність формування спеціального концепту «цифрової присудової медіації», в межах якого медіаційні угоди набувають юридичної сили через використання блокчейн технологій або інструментів AI-верифікації, що зумовлює трансформацію самого характеру взаємозв'язку між медіацією та правозастосуванням. Крім того, науковий внесок полягає у запропонованій автором власної цілісної концептуальної рамки медіації, що поєднує інституційний, аксіологічний і технологічний виміри. Це підкреслює сучасність та своєчасність дослідження та розуміння викликів інформаційного суспільства.

Також актуальним є те, що в роботі запропоновано авторську комплексну модель імплементації медіації в Україні, що має на меті забезпечити цілісну інфраструктуру розвитку медіації в умовах гармонізації з європейськими стандартами. Цікавими є багатовекторний розгляд питання підвищення якості діяльності медіатора через освітню складову, що має значення в концепції подальшого вдосконалення нормативних вимог до професійної компетентності медіатора. В тому числі, і подальше нормативне закріплення нових спеціалізацій професії «медіатор» та включення їх до Національного класифікатора професій відповідно до розвитку практики реалізації різних видів медіації.

Це окреслює напрями подальшого наукового дослідження та нормативного регулювання інституту медіації.

Схвального відгуку заслуговує і використання Марини Ю.Ю. широкої джерельної бази за темою дисертаційного дослідження, де список використаних джерел налічує 226 найменувань.

Окремо, можна відзначити, що заявлені висновки та пропозиції характеризуються своєю практичністю та можуть бути використані при підготовці навчального матеріалу для проходження базової, поглибленої та/або спеціалізованої підготовки професійних медіаторів.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача МАРИНИ ЮРІЯ ЮРІЙОВИЧА повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми Право, та доводить вміння дисертанта аналізувати обрану проблему з урахуванням широкого правового та загально-соціального контекстів.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям щодо розв'язання комплексної проблеми у сфері права.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота МАРИНИ ЮРІЯ ЮРІЙОВИЧА є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова, стиль та структура викладення результатів

Дисертаційна робота написана українською мовою. Стиль викладання наукових положень, висновків та рекомендацій визначаються послідовністю, логічністю, чіткістю та є доступними для сприйняття.

Дисертація складається з вступу, 3 розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 254 сторінок. Робота містить 3 малюнки на 3 сторінках, 11 таблиць на 11 сторінках, які не є окремими додатками.

Дисертаційне дослідження Марини Ю.Ю. характеризується своїм системним підходом, а усі підрозділи дисертації пов'язані між собою таким чином, що кожен наступний є логічним продовженням попереднього.

У вступі автором обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет дослідження, сформульовано мету і завдання дослідження, виокремлено положення, які становлять наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення, надано загальну характеристику структури і обсягу роботи тощо.

У першому розділі проведений аналіз історичної еволюції медіації, який є відображенням зміни парадигми конфлікту в суспільстві. Автором також зроблено висновок на підставі аналізу міжнародних актів та національних законопроектів, який засвідчує активну динаміку розвитку медіації між полюсами добровільності та правової визначеності. Крім того, в першому розділі дослідження Марина Ю.Ю. провів узагальнення наукових ідей про сутність медіації як міждисциплінарного інституту.

У другому розділі дослідником розглядаються питання особливостей медіації та її значення для України. Так, автором зроблено висновок, що сучасний стан законодавчого регулювання медіації в Україні є недостатнім для її повноцінного функціонування як самостійного соціального інституту. Проведений порівняльний аналіз класичних моделей медіації та сучасних викликів дозволив досліднику запропонувати авторські концептуальні удосконалення. Підкреслено важливість розбудови інфраструктури (медіаційні

центри, освітні програми) та активну просвітницьку роботу та розвиток медіації як складової правничої освіти.

В третьому розділі автор уважно вивчив та визначив, що розглянутий міжнародний досвід засвідчує, що успішна імплементація медіації визначається не механічним запозиченням окремих моделей, а їх творчою адаптацією до національного правового, інституційного та культурного контексту. Порівняльне дослідження автора дозволило йому виявити стійку закономірність: найвищі показники ефективності медіації досягаються за умов її включеності в комплексну систему.

У висновках підкреслені наукові досягнення роботи та визначено, що проведене дослідження дозволило автору зробити низку висновків, які узагальнюють результати аналізу історичних, теоретичних та практичних аспектів медіації, її концептуальних засад, особливостей розвитку в Україні та перспектив її правової імплементації; дозволило сформулювати та уточнити поняття медіації; визначено основні види медіації; визнано, що найбільш перспективною для України визначено судову модель, що передбачає залучення суддів-медіаторів або акредитованих незалежних посередників у межах судового процесу; формуванні цілісної концептуальної рамки медіації.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертації висвітлені у 16 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 7 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України. Також результати дисертації були апробовані на 9 наукових фахових конференціях.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Дискусійні положення та зауваження.

В цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Марини Ю.Ю., вважаємо за необхідне висловити свої міркування щодо окремих дискусійних моментів.

1. В роботі слушно звертається увага на те, що медіація за частую вимагає значно менших фінансових затрат ніж судовий розгляд спору (стр. 65): «оскільки компаніям не потрібно сплачувати високі гонорари адвокатам, судові збори та витрати на експертів». В зв'язку з цим виникає питання: чи проводився аналіз вартості послуг з медіації на ринку послуг в Україні та інших країнах?

2. Заслужовує на увагу питання співвідношення прогресивних сучасних міжнародних практик щодо застосування медіації. Серед позитивних результатів дослідження автор підкреслює існування на міжнародному рівні чотири основні моделі державного регулювання медіації: саморегулювання професійної спільноти; ринково договірний підхід; формально-нормативне регулювання через судові програми; та законодавче закріплення у вигляді спеціальних актів (ст. 77). В зв'язку з цим виникають питання: Чи потребує медіація в Україні спеціального процедурного державного регулювання? Яка модель державного регулювання більше підходить для України на думку автора роботи?

3. У висновках до Розділу 2. (стр. 179) є висловлювання про необхідність «внесення змін до процесуальних кодексів для регулювання призупинення проваджень і надання юридичної сили медіаційним угодам». Доцільним видається сформулювати власне бачення автора, щодо конкретних пропозицій з вдосконалення процесуального законодавства, які враховують отриманні автором знання.

4. Наскрізною тезою в науковому дослідженні є визначення медіації як «інституту». Але в роботі зустрічаються також визначення, що відносять медіацію або до «соціально-правового інституту» або до «міждисциплінарного інституту», або до частини правосуддя. Крім того, на стр.132 вказано, що

«медіацію офіційно включено до базового переліку соціальних послуг». Тому доцільним було б чітко сформулювати сферу до якої відноситься інститут медіації на думку дослідника.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Мета висловлених зауважень носить рекомендаційний характер та спрямована на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії

МАРИНИ ЮРІЯ ЮРІЙОВИЧА

на тему: «МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ: ПРИРОДА, ВИДИ ТА МОДЕЛІ»

виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для правової системи України. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач МАРИНА ЮРІЙ ЮРІЙОВИЧ заслуговує на

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри права,

к.ю.н., доцент

/ *Іра* /

Ірина ТАРАСОВА

(підпис)

« 08 » квітня 2026 року

Підпис *Тарасової І.* засвідчую

Начальник
відділу кадрів *І. Іваненко*